

Biblioteka **Główna**
Politechniki **Warszawskiej**

KIERUNKI ROZWOJU OTWARTEGO DOSTĘPU DO TREŚCI NAUKOWYCH W POLSCE

Tydzień Otwartej Nauki

Otwartość dla współpracy

19-25 października 2015

autor: Olga Giwer
prezentacja: Jolanta Stępniaak

Krajowa polityka otwartego dostępu do treści naukowych

Zespół doradczy ds. otwartego dostępu do treści naukowych - powołano Zarządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 marca 2015 roku

Cel:

- Określić warunki otwartego dostępu do danych i publikacji dla nauki polskiej
- Przygotować plan wdrożenia otwartego dostępu do treści naukowych w Polsce

„Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępności i wykorzystania wyników badań naukowych finansowanych ze środków publicznych w Polsce, {...} Głównym środkiem do osiągnięcia tego celu będzie stopniowa zmiana sposobu dystrybucji treści naukowych, oparta o nowe technologie informacyjno-komunikacyjne i zasadę otwartości”

[Źródło :dostęp dn. 8.10.2015],
<http://www.nauka.gov.pl/konsultacje/konsultacje-projektu-kierunkow-rozwoju-otwartego-dostepu-do-tresci-naukowych-w-polsce.html>

Podstawy

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) Nr 1290/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. dot. zasad finansowania projektów Horyzont 2020
 - Zasada otwartego dostępu do wiedzy i wyników badań
 - Koszty publikacji w OA są kwalifikowane
- Działania podejmowane w innych krajach:
 - UK – od 2013 roku zalecenie pełnego otwartego dostępu (finansowanie modelu gold – publikowanie)
 - Holandia do 2024 pełny otwarty dostęp (zalecenie bojkotu publikowania w czasopiśmie Elsevier)

Zespołem kierował podsekretarz stanu w MNiSW - prof. Włodzisław Duch

W skład zespołu weszli przedstawiciele :

- MNiSW
- KRASP
- uczelni wyższych i jednostek naukowych
- organizacji pozarządowych wspierających ruch Open Access w Polsce
- jednostek finansujących badania naukowe
- dyrektorów bibliotek naukowych w Polsce
- wydawców

Opracowanie propozycji zaleceń dla :

- Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- Krajowych instytucji finansujących badania
- Uczelni i jednostek naukowych
- Wydawców czasopism naukowych

Zespół kierował się pięcioma zasadami polityki otwartego dostępu

- **OTWARTOŚCI** (*finansowane ze środków publicznych*)
- **RÓWNOLEGŁYCH DRÓG** (*złota i zielona droga*)
- **SZYBKIEGO DOSTĘPU** (*skrócenie / eliminacja okresu karencji*)
- **MAKSYMALIZACJI JAKOŚCI TREŚCI** (*wersja najbliższa publikowanej*)
- **MAKSYMALIZACJI KORZYŚCI** (*otwarty dostęp libre*)

Korzyści z udostępniania w modelach otwartych

- Dla autorów i badaczy
- Dla instytucji
- Dla społeczeństwa

Korzyści dla autorów

- Zwiększenie kręgu odbiorców i widoczności dorobku naukowego,
- Zwiększenie cytowań i oddziaływania publikacji,
- Skrócenie czasu opublikowania
- Powszechność i szybkość dostępu do utworu,
- Nawiązanie kontaktów i współpracy
- Łatwiejsze znalezienie źródeł finansowania
- Znalezienie szerszych możliwości zastosowania wyników badań

Korzyści dla autorów cd.

- Łatwość tworzenia bibliografii własnego dorobku i zabezpieczenie dokumentów
- Rozpoznawalność i budowanie własnego wizerunku naukowego
- Możliwość śledzenia statystyk
- Zachowanie kontroli nad utworem (nie przenoszenie praw majątkowych na wydawcę)
- Łatwiejsze wykrycie plagiatu utworu

Korzyści dla Instytucji

- Promocja
- Wzrost prestiżu (widoczność w rankingach)
- Ukazanie potencjału kadry naukowej
- Wspieranie edukacji studentów
- Uproszczenie zadań administracyjnych i sprawozdawczych
- Długoterminowa archiwizacja dorobku naukowego uczelni i metadanych, aktualizacja
- Wzrost publicznej odpowiedzialności za utwór

Korzyści społeczne

- Zwiększenie zwrotu z inwestycji w badania naukowe;
- Umożliwienie podatnikom dostępu do wyników badań finansowanych ze środków publicznych
- Umożliwienie dostępu do treści naukowych osobom i instytucjom spoza środowiska naukowego oraz odbiorcom, których nie stać na prenumeratę drogich komercyjnych baz danych
- Ułatwienie i przyśpieszenie procesu komunikacji naukowej
- Ułatwienie współpracy między różnymi podmiotami

Korzyści społeczne cd.

- **Ułatwienie procedur zarządzania wiedzą i jej ewaluacji**
- Poszerzenie kręgu dyskutantów i komentatorów
- **Unikanie powtórnego finansowania badań już przeprowadzonych i potwierdzonych**
- Oszczędności na prenumeracie baz i czasopism

Zalecenia dla instytucji finansujących badania

- Określić własną politykę otwartości.
- Wprowadzić zapisy do regulaminów i umów grantowych
- Zalecać beneficjentom określanie statusu prawnego publikacji (podanie licencji na jakiej utwór jest udostępniany - zalecany libre)

zalecenia - jednostki finansujące

- Podjęcie działań przez NCBR i NCN w zakresie monitorowania realizacji przez beneficjentów zapewnienia otwartego dostępu do badań i publikacji (zalecenie dotyczy zarówno okresu przejściowego jak i po jego zakończeniu).
- Stopniowe przygotowanie środowiska naukowego na proponowane zmiany, ze szczególnym uwzględnieniem działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych.

Zalecenia dla uczelni i jednostek naukowych

- Stworzyć politykę instytucjonalną otwartego dostępu
- Upowszechniać OA publikacje i dane badawcze finansowane ze środków publicznych
- Udostępniać Open Access prace doktorskie
- Tworzyć własne repozytoria otwarte lub współtworzyć z bibliotekami akademickimi lub innymi ośrodkami naukowymi
- Wspierać deponowanie w modelu otwartym oprócz artykułów i książek naukowych, również innego typu materiały naukowe, takie jak prace dyplomowe, raporty, materiały konferencyjne etc.

Zalecenia dla uczelni i jednostek naukowych

- Powołanie przez kierownika jednostki pełnomocnika do spraw otwartego dostępu do treści naukowych
- Stopniowe przygotowanie pracowników naukowych na proponowane zmiany, ze szczególnym uwzględnieniem działań informacyjnych, szkoleń i promocji
- Monitorowanie liczby otwartych publikacji własnych pracowników
- Wykorzystywanie potencjału bibliotek akademickich w zakresie budowania zasobów i szkolenia pracowników oraz promowania idei OA w środowisku uczelni

Zalecenia dla wydawców czasopism naukowych

- Czasopisma dotowane ze środków publicznych wydawać w modelach otwartych
- Rekomendowany rodzaj dostępu model libre
- Stosować systemy techniczne odpowiadające standardom międzynarodowym i wymogom systemu nauki polskiej

Rekomendacje dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

- Koordynacja działań strategicznych w obszarze OA
- Monitorowanie działań i ich ewaluacja
- Sprawozdawanie wyników do Komisji Europejskiej
- Stworzenie repozytoriów dla instytucji, które nie mają własnych
- Stworzenie wzorców licencji do wykorzystania w repozytoriach i otwartych czasopismach

Rekomendacje dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

- Rekomendować otwarte oprogramowania dostosowane do polskich warunków. Wskazane jest w szczególności wykorzystanie efektów realizacji programu strategicznego SYNAT
- Rozważyć zmiany w ustawach w kierunku upowszechniania w modelu OA prac doktorskich
- Zwrócić się do KEJN o uwzględnienie otwartego dostępu w zasadach ewaluacji jednostek naukowych

Konieczna analiza stanu faktycznego

Przed przystąpieniem do wdrażania polityki otwartego dostępu, niezbędne jest przeprowadzenie przez wszystkie jednostki naukowe korzystające z finansowania publicznego, analizy określającej aktualny poziom i wielkość zasobów naukowych udostępnianych w modelach otwartych przez badaczy pochodzących z tych instytucji.

MNiSW planuje stopniowe wdrażanie otwartego dostępu, początkowo w postaci zaleceń, następnie stosowanie OD powinno być obowiązkowe

Podsumowanie

- Omawiany dokument ma charakter ogólny, „miękki” i nie narzuca rozwiązań instytucjom naukowym. Ma na celu rozpoczęcie procesu otwierania polskiej nauki i wywołanie debaty o komunikacji naukowej.
- Pełny tekst dokumentu dostępny:
[Kierunki rozwoju otwartego dostępu do treści naukowych](#)
- Koalicja Otwartej Edukacji podała, że 13 października 2015 r. MNiSW przyjęło Strategię otwartego dostępu do treści naukowych

WSPIERAJMY OTWARTĄ NAUKĘ

Dziękuję za uwagę
O.Giwer@bg.pw.edu.pl

